

Stále sa
je čo učiť

Ján Púček
spisovateľ, redaktor Fragmentu

FOTO: ERIKA LITVÁKOVÁ

Stará a známa je rubrika časopisu Fragment Poste restante. Hoci je vždy iná, zakaždým znamená vzácné zásielky, ktoré akosi mimo času preputujú do súčasnosti a nájdu si svojho vnímavého adresáta – keď sám chce, keď sám aspoň trochu hľadá. Vo Fragmente č. 2 leží v tejto poličke mimoriadne vzácny balík: Vincent Šikula. Nie je to náhoda. Sám sa prihlásil o slovo a prehovoril – my sme len v správny čas pozorne počúvali.

Sú autori, ktorých (azda až hanlivo) nazývajú slovným spojením „notoricky známi“. Možno do tejto kolónky spadá aj Vincent Šikula, možno tam patrí a možno je to aj pochvala. Ja si však myslím, že na Šikulovi majú čitatelia ešte aj dnes čo objaviť. Netreba ho teda odkladať do škafčičky, jeho dieťa žije a stále je množstvo dobrých vecí, ktoré sa od neho možno naučiť. Príbehová koláž v rubrike Poste restante nech je teda aj pokusom vyťahnúť ho z tejto nemilej šlamastiky naspäť na svetlo, ktoré si právom zaslúži.

Ja sa od Vincenta Šikulu učim stále; ako brať do úst slová, ako ich obracať a nepodľahnúť pri tom nutkaniu použiť zbytočné zuby, učim sa, že hlava je častokrát len druhoradým orgánom pisára, dôležitejšie sú: brucho, ucho, oko, srdce, zadok, jazyk, fúzy, špička nosa, zlomený zub... Najlepšie sa však s Vincentom Šikulom spieva. Človek to dokáže aj vtedy, keď mu nie je veľmi do spevu. A tak sa očitlo vo Fragmente č. 2, v rubrike Poste restante. Isto nie náhodou. Náhodou neexistujú.

časopis nadnes
Fragment FRAGMENTMalá hračka
– veľké následky

Oleg Pastier

Skáčte vety hoja, hoj! Výkričník mi akosi nesedí. Nikdy mi nesedel. Používam ho len zriedkavo, alebo vôbec. Desí ma na ňom, vždy ma desila, tá krátka, úsečná naliehavosť, to príkazové raz a navždy, takto a nie inak. Najradšej by som všetky výkričníky nastrkal do zápalkovej krabičky! Boli by v suchu a pod kontrolou. Ale dá sa to v tejto vykričanej dobe? Veď sa to nedalo ani v tej výkričníkovej! Ostáva mi vyjadriť sa k tomu a potom, voľky-nevoľky, zmieriť sa s tým.

***
Tiki – tiki, tiki – tak!
Vstávaj hore, žiačka, žiak!
Bije siedma hodina,
pracovný deň začína,
tiki – tak!

***
Nehrb sa! Vystri sa! Sed' rovno!
Neodpisuj! Nenašepkávaj!
Uč sa! Neleňoš!

Výkričník ma, spurného,
vychovával: karhavo, nelúto-
stne.

Len som oči otvoril,
už bičoval, už šľahal.

A zatiaľ, čo bičoval, čo šľa-

hal, jarný vetrík poľom vial
a traktorista strojom sial: ovos,
jačmeň, ba i kukuricu zlatú,
aby výnosy boli vysoké, ba naj-
vyššie, by nemali sme
žiadnu stratu!

***
Bola rodina a bola škola.
Doma to ešte ušlo, ale v škole
jedna pohroma za druhou:
Usilovne sa uč, aby si svojimi
vedomosťami a svojím kona-
ním čo najviac osožil socialis-
tickej vlasti! Nevyrušuj! Uprav
sa! A učiteľia huckali nás ne-
ustále, trebárs aj takto: Školáci,
zbierajte druhotné suroviny,
získate tak prostriedky
na spartakiádu! Tak aj bolo.
Keď sme nesedeli rovno, keď
sme sa nehrbili, plnili sme si
vzorne mimoškolské žiacke
normy: zbierali sme šrot, vlačili
stohy novín do zberných suro-
vín, aj zajaca by sme z kože
zdrali, keby sme nejakého boli
bývali kde lapiť mali! A za od-
menu nám, plným zberačom,
premietli v telocvični film.
Film bol veľmi pekný, páčil sa
nám. Veveřička veselo skákala,
vlk sa zakrádal, líštička číhala
na trilujúceho operenca. Keď
film skončil, kolektívne sme
si sľúbili, že nebudeme nikdy
v lese kolektívne ani jednotlivou
kričať a plašiť tak užitočnú

Zápalkové nálepky (2). ZDROJ: FRAGMENT/SÚKROMNÁ ZBIERKA

a po už spomínanom, ale ne-
realistickom zodraní z kože, aj
užitkovú zver.

***
Hovor nahlas, zreteľne a po-
maly! Vstaň! Vystúp z lavice!
Sadni si! Piš! Nepiš! Tvor vety!
Nájdí začiatok vety! Nájdí ko-
niec vety! Keď si dopísal, odo-
vzdaj zošíť! A ja som si takto
pomyslel: A ty dateľ, čím to
dubeš na dube tak zreteľne
a pomaly, čím? Ďub! Ďub!
Ďub! Tak už prestaň! Neďub!
Jeseň je. Vietor fúka, stoná
a zavýja, sycharvica lezie
za golier. Vozí sa repa. Trak-
tormi smradľavo zväzajú
na stanicu lákavú, lepkavou

hlinou obalenú korisť. Riskant-
ne sa vešiam na klzké bočnice
po mazlavý, ale sladký lup.
Z repy urobia, bohviekedy!,
v cukrovare cukor a bude
sladko, ale my to chceme
a máme zadarmo už teraz
a hneď, rovno od zdroja. Risk
je zisk! Aj vtedy bol.

***
Ďalší zákaz: zakázané zá-
palky! Kto ich nemal poho-
tovne vo vrecku, bol spo-
ločensky znemožnený. Táto
malá hračka s veľkými ná-
sledkami skrývala v sebe
tušené i netušené možnosti:
ako kriesiť utopencov, ako
z rany vysaf' jed po uštipnutí

z driemot vyrušenej zmijs,
kam a ako hygienicky nonša-
lantne odplúvať si na verejnós-
ti. A iné rôzne návody a hes-
lovité potrebnosti, o ktorých
sme vtedy často nemali ani
šajnu. Zapamätajte si, deti,
oheň je dobrý sluha, ale zlý
pán! I keď som bol takto
cielene, cieľuprimerane
vysťrihaný, že zápalky mi
v žiadnom prípade do rúk
nepatria, tí istí vystríhači
nútili ma, potenciálneho pod-
palača, čítať pravidelne povin-
ne a často aj nahlas, povinne
najčítanejší základnoškolský
časopis Ohník. Uniknúť,
schovať sa pred jeho rozpína-
vosťou a dosahom, nepoda-
rilo sa nikomu. Pálivo blčal
v každej aktovke, v každej
lavici. A pisali v ňom najčas-
tejšie o tom, že pánov a sluhov
už niet, že sme sa s takýmto
anachronizmiami minulostí
už dávno čestne a spravod-
livo vyrovnali. Dodávam
po rokoch: Len si hor, Ohník
mój!

***
Príkaz raz zaznel: Zložte vety!
Ale z tohto? Ako? Lahko sa

KUZO BRATISLAVA, 1963

rozkazuje tomu, kto je na to
školený a vie skladať aj bez
rozkazu. Veď posúďte, uvážte
a potom poskladajte vo voľnej
chvíli: Fúka do chlapec kaše.
Ho lyžička páli. Na fúka ly-
žičku. Znova aj lyžičku na fúka
aj kašu na. Fúka a fúka. Si po-
páľil jazyk. Počkal trochu
radšej. Páľiť prestala kaša.
Fučka kašu volal. To zato,
že musí do nej často fúkať.
Dodávam po rokoch: Skáču
vety hoja, hoj! Nad nami je
sloviek roj.

***
Kde sa vzal, tu sa vzal – ako
blesk z belasého čistého neba
– bol tu zrazu, pri nás stál
takzvaný nukleárny konflikt.
Kdesi predaleko, až v Kari-
biku.

Výkričník si prišiel na svoje:
Pod atómovým hříbom
sme otvorili viecehu čapova-
ného smiechu! Fidel s Niki-
tom brnkali po nose štváčom
z Wall Streetu a my sme
manifestačne hromžili v lam-
piónovom sprievode: Kuba si,
Kuba si, Kennedyho do basy!
Keď už boli všetky zápalkové
krabičky prázdne a všetky
lampióny zhoreli do tla, vrátili
sme sa vyčerpaní do bezpečia
sektorovaného blahobytu,
kde už čakal na nás náš milo-
vaný, lahodne horúci života-
budič: Novú chuť k práci
Malcao ti vráti!

Dodávam po rokoch: Stačilo
niekde v Moskve alebo
vo Washingtone škrtnúť
jednu obyčajnú balistickú
zápalkou dlhého doletu
a boli by sme všetci na nebe-
siach. A možno ešte vyššie.
Len neviem, či s Malcaom
alebo bez Malca. Ale jedno
viem nabetón: Už dnes buď
aktívny lebo zajtra budeš
rádioaktívny!

či Vás ten strýco pozná,
a on, že nie. Tak teraz ne-
vieme, či je ten strýco
z Vnorov. Rudo navštívil ne-

Vincent Šikula
(1936 – 2001)
Mapár a lapač vln
elementárnej ľudskosti,
lyrický i expresívny
rozprávač, prozaik, básnik
a scenárista. Z bibliografie:
Majstri, Muškát, Vlha,
Liesky, Z domu na kopci,
Ornament a i.

***
Na každé slovo sa dobre za-
hľad' ako na obrázok! Robím
tak. Aj naopak: na každý ob-
rázok sa dívam ako na slovo.
A zo slov pekných ako obrázok
liahnu sa príbehy jedna
radosť! Napríklad tento: Kto
má hlavu bez vlasov, je lysý.
Tomu je hej. Ale kto má šticu
rozkuštrnú, komu vlasy
bezdôvodne do všetkých
svetových strán ubiehajú,
potrebuje hrebeň ako soľ,
alebo – a to už zachádzam
naozaj do krajnosti – ako
hriadka hnoj. Dodávam
po rokoch: Učes sa, šklban!

***
Zahľadený na slovo, vidím
obrázok. Teraz práve tento:
Jar je. Jahňa blačí. Frndžal-
ka frndží. „Nebľač! Nefrndží!“
okrikam tú háved protektor-
sky. A keď mi havran, zro-
zrený mojou nenáladou na to
riekne: „Už viac nie!“, sedem
sivých sýkoriiek snívajúcich
sa splašá a rozpŕchne. Ostáva
mi, voľky-nevoľky, zmieriť sa
s tým. Zlý noc! A horké sny,
výkričník ty prekliaty!

Oleg Pastier (1952)
Básnik, rozhlasový
scenárista. V knižnej edícii
časopisu Fragment vydal
knihy: Možno, Album,
Z protihľehého brehu,
Rozpamätávanie
(s Albertom Marenčinom),
Spytovanie (s Ivanom
Kadlečíkom), dva
dokumentárne opusy
o básnickej skupine
Osamelí bežci: Pohybliví
v pohyblivom a Pohybliví
nehoria a tri knihy – koláže
Za ozvenou tichých hlasov
I.–III.

A.L.F.A.B.E.T

Alta Vášová

Vlani
Vieš už, dozvedela si sa:
večer je múdrejší od rána,
váhaš, zvažuješ, vážiš varianty, vegetíš...
Vlani bolo lepšie, vlani to išlo s vymyšľaním,
vtedy si verila, vládala, vedela: hoci aj román, hoci aj dom,
alebo koláč, alebo vidinu.
Vlani bolo lepšie, možno aj najlepšie:
vety sa sypali, piesok sa lial. Videl niekto niekde nejaký
piesok? Videl ho niekde zavádzať? Víríť vo vetre? Vlníť sa?
Vzdorovať?
Vietor, býval aj vietor:
voľný, nádherný. Vial, víchril, ty na bicykli. Voľakedy.
Vieš: ostal ustajnený, pospolu s bicyklom, neletí oproti.
Vietor sa vytrhne,
vietor sa vyburí, premení na víchor.
Vietor tu zostane, aj keď len vetrík. Aj keď len vánok.
Veríš v to, hoci
vlani už bolo.
Vôľa, voľba, výsledok: všetko len na vlásku.
Vyladuješ, vykuptuješ, vlamuješ sa, vyzýmkaš: vyzlabnutá.
Vedela si sa zasmiať, pre nič za nič, od srdca.
Vrana k vrane: kam si prisadnúť? Vlani už nebude.

Alta Vášová (1939)
Prozaička, detská
spisovateľka, filmová
scenáristka, muzikálová
a divadelná autorka.
V knižnej edícii časopisu
Fragment vydala
autobiografické prózy Úlety
(1995), Ostrovy nepamäti
(2008) a Sfarbenia (2011),
Menoslov (2014).

Literárna terasa je pravidelná rubrika
prílohy Víkend, ktorá prináša ukážky
z noviniek slovenských
literárnych časopisov.

Poste restante Vincent Šikula

FOTO: JAROSLAV

Vincent Šikula. 16. júna uplynulo 13 rokov od spisovateľovej smrti.

Jan Skácel, moravský básnik
a od roku 1963 šéfredaktor
literárneho časopisu Host
do domu, bol už vtedy váženou
a rešpektovanou osobnosťou
rovnajúcou sa ctenej kultúrnej
inštitúcii: v útľom mesačníku
publikoval len to najlepšie;
postupne, sem-tam aj povied-
ky začínajúcich slovenských
prozaikov – Rudolfa Slobodu
a Vincenta Šikulu, ktorí si
len nedávno spolu „odkrútili“
v Brne vojenskú prezenčnú

službu a citovo sa tak k tomuto
mestu navždy pripútali.

K spoločnému listu Rudolfa
Slobodu a Vincenta Šikulu
možno už naše deti. Život má
však aj svoje svetlejšie
stránky. Hoci sa krčíme,
predsa trčíme. Onehdy Vám
poslal Rudo Sloboda knižku
Narcis s venovaním, kde si
želel, aby ste dlho žili ako
chlap, ako hora. Ráčili ste
ju dostať? A zase Vinco
Šikula má vo Vnorovách
strýca, strýco Fero sa volá
a dlhé roky bol cestárom.
Je to dobrý človek a vie
pliesť košíky. Vinco sa pýtal,

Vážený pán Skácel,
v úvode nášho listu prijmite
čo najsrdečnejší pozdrav.
Máme sa dobre, čo prajeme
aj Vám. Počasie sa nie a nie
umôdriť. Nuž tak to chodí:
jar, leto, jeseň, zima. Ako
sme vyšli zo ZDŠ, stále nás

len robota prenasleduje.
Máme roboty vyše hlavy,
čo prajeme aj Vám. Ba už to
čaká aj naše deti. Život má
však aj svoje svetlejšie
stránky. Hoci sa krčíme,
predsa trčíme. Onehdy Vám
poslal Rudo Sloboda knižku
Narcis s venovaním, kde si
želel, aby ste dlho žili ako
chlap, ako hora. Ráčili ste
ju dostať? A zase Vinco
Šikula má vo Vnorovách
strýca, strýco Fero sa volá
a dlhé roky bol cestárom.
Je to dobrý človek a vie
pliesť košíky. Vinco sa pýtal,

dávno historické zeme,
kde sa zamyslel. Vinco
Šikula má jedenásť súroden-
cov a Rudo len dvoch. Ergo
dve strety, ktoré sa učia
po latinsky. Iné koničky ne-
majú. Bývalý riaditeľ Štú-
rovho múzea v Modre
– Jozef Mihalkovič – sa túla
a túla. Stacho detto.
Ale podme k veci. Česi sú
zlý národ, ani spisovateľov
nemajú dobrých. Len Kol-
lára. (Chudobný človek sa
nikdy nemal dobre; chcel sa
prežehnať, vybil si oko.)
Toť sme cestovali do Znojma

a doviezli nás do Ostravy.
Nad tým nám zastal rozum.
V návale zlosti sme z istého
človeka, ktorý sa nám javil
gutuzerným, vytriasli dušu.
Gincovi sa začervenalo ucho.
Potom sme šli niečo kupo-
vať, ale nemali to. Kruci!
Po uhľí chodíme, a uhlia
nemáme. Vrátili sme sa do-
mov. Keď sme si konečne
lahli pod duchnu, skrslo
v nás rozhodnutie, že o všet-
kom podáme správu. Ten
diviak, čo šarapatil v ovse,
už je habemus, čiže hora
bradou.

Brno poznáme ako svoju
dlaň. Chodili sme tam
do Mahenovej knižnice,
v roku 1961 tam požíčavala
knižky jedna taká mladá
Helenka, strašne sa nám
páčila. Aj na pivo sme
chodili na Táborskú ulicu.
Do Flédy sme nechodili,
lebo tam nás oficiéri ne-
chceli pustiť.
Tým končíme!

Vincent Šikula
Rudolf Sloboda

V Modre 20. 7. 1966